

1980/81:12

Onsdagen den 22 oktober

Kl. 10.00

1 § Omröstning om misstroendeförklaring**Anf. 1** CARL-HENRIK HERMANSSON (vpk):

Herr talman! Vi står, som alla vet, inför en historisk omröstning, eftersom det är första gången som den svenska riksdagen i den av grundlagen angivna ordningen röstar om en avgiven misstroendeförklaring mot en statsminister. Detta motiverar några ord.

Vänsterpartiet kommunisterna har bekämpat de borgerliga regeringarna alltsedan deras tillkomst efter valet 1976. Skälet har varit deras reaktionära och mot folkflertalets intressen stridande politik. Om vi hade kunnat ta det första initiativet till en misstroendeförklaring, hade denna kommit tidigare. Skäl har inte saknats. Regeringsformens bestämmelse om att minst 35 ledamöter måste stå bakom ett sådant yrkande har uppskjutit omröstningen om misstroendeförklaring till i dag. Vi är mycket tillfredsställda med att den socialdemokratiska riksdagsgruppen nu ställt yrkande om misstroendeförklaring. Vpk-gruppen kommer givetvis att stödja det av socialdemokraterna ställda yrkandet, även om vi finner det anmärkningsvärt att detta yrkande och det av vpk ställda identiska yrkandet icke gemensamt underställs riksdagens prövning. Om oppositionen i riksdagen i ett läge skulle bestå av flera partier, vart och ett med mindre än 35 ledamöter, och partierna skulle vilja agera var för sig, kan ju ett läge tänkas där en misstroendeförklaring enligt nu tillämpade regler inte skulle vara möjlig. Frågan bör enligt vår mening prövas i lämpligt författningspolitiskt sammanhang.

Herr talman! Det avgörande vid dagens omröstning är givetvis de allt starkare skäl som gjort misstroendeförklaringen till en politisk nödvändighet. I och för sig är det ju inte märkligt att en minoritet i riksdagen är kritisk mot den av majoriteten i regeringsställning förda politiken. Men minoritetsställning är i och för sig inte tillräckligt skäl för en misstroendeförklaring. I debatten har svikna vallöften och sviktande väljarunderlag anförts som motiveringar, varför en omröstning om misstroendeförklaring blivit nödvändig. Det avgörande skälet till att denna omröstning blivit ofrånkomlig är emellertid enligt vår mening följande:

Onsdagen den
22 oktober 1980

*Omröstning om
misstroendeför-
klaring*

Regeringen Fälldin-Bohman-Ullsten har alltmera slagit in på en linje som innebär en klar och avgörande brytning med den samhällsutveckling som ägt rum i vårt land under de 40 åren från 1930-talets mitt och framåt. Detta framgår inte minst på sysselsättningspolitikens område. Det har visserligen funnits problem med stor arbetslöshet även under socialdemokratiska regeringar, men detta är första gången på många årtionden som en regering i Sverige medvetet styr mot större arbetslöshet som ett medel i den ekonomiska politiken.

Men det handlar också om en brytning i ett djupare avscende. Arbetarörelsens strävan har varit att skapa ett samhälle grundat på jämlikhet, solidaritet och gemensamma ansträngningar. Dit har vi inte nått, men målsättningen har funnits där. Den borgerliga regeringens mål är däremot det kyliga och kommersialiserade samhälle där alla jagar blott efter egen vinning och klassklyftorna växer. Där ligger den stora skillnaden, där ligger brytningen, där skiljer sig vägarna.

För att stoppa den nuvarande utvecklingen och skapa underlag för en annan regering är nyval nödvändigt. Om regeringen Fälldin skulle stödjas av en majoritet i dagens omröstning, kommer vänsterpartiet kommunisterna självfallet att ännu mera energiskt fortsätta agitationen för detta krav.

Anf. 2 TALMANNEN:

Ärendet om misstroendeförklaring mot statsministern Thorbjörn Fälldin kommer nu att företas till avgörande. För bifall till yrkande om misstroendeförklaring fordras enligt regeringsformen 12 kap. 4 § att mer än hälften av riksdagens ledamöter, dvs. minst 175 ledamöter, förenar sig därom. Jag får vidare erinra om att beslut som fordrar anslutning från särskilt flertal enligt föreskrift i riksdagsordningen 5 kap. 3 § alltid skall fattas genom omröstning.

Följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den som bifaller yrkandet om misstroendeförklaring mot statsministern Thorbjörn Fälldin röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Om inte mer än hälften av riksdagens ledamöter röstar ja har kammaren avslagit yrkandet om misstroendeförklaring.

Vid omröstning genom uppresning fann talmannen utgången oviss, varför rösträkning företogs med voteringsapparat. Omröstningen utföll med 174 ja-röster och 175 nej-röster.

Då erforderlig majoritet sålunda inte uppnåtts för ja-propositionen hade kammaren avslagit yrkandet om misstroendeförklaring mot statsministern Thorbjörn Fälldin.

Anf. 3

Med anledning av applåder på läktaren yttrade TALMANNEN:
Opinionsyttringar är inte tillåtna bland åhörarna.

Nr 12

Onsdagen den
22 oktober 1980

2 § Justerades protokollet för den 14 innevarande månad.

3 § Föredrogs och hänvisades

Propositionerna

1980/81:24 till finansutskottet

1980/81:30 till trafikutskottet

4 § Föredrogs och hänvisades

Motionerna

1980/81:8 till kulturutskottet

1980/81:9 till försvarsutskottet

1980/81:10–12 till socialutskottet

1980/81:13 och 14 till näringsutskottet

1980/81:15 till jordbruksutskottet

*Vissa kommunala
frågor*

5 § Vissa kommunala frågor

Föredrogs konstitutionsutskottets betänkande 1980/81:2 om vissa kommunala frågor.

Anf. 4 HANS PETERSSON i Hallstahammar (vpk):

Herr talman! Jag skall kort beröra två motioner från vpk som behandlas i föreliggande betänkande. Det är motionerna 1057 och 1058.

Vad gäller motion 1057 om kommunfullmäktiges och landstings kungörelser om sammanträden finns det inte så mycket att tillägga utöver det som sägs i motionen. Vi har velat ta bort begreppet ortstidning, därför att man av och till kryper bakom den benämningen när sådana här frågor avgörs till de stora drakarnas förmån. För att få slutligt avgjort om en tidning är ortstidning eller inte måste man tydligen gå till regeringsrätten – eller numera kammarrätterna, som väl blir kommunal besvärsinstans. I betänkandet hänvisas till några sådana avgöranden. Ett är så gammalt som från 1931.

Speciellt när det gäller landstingens kungörelser måste det vara svårt att avgöra om en tidning är en ortstidning eller inte, eftersom flera tidningar kan ha viss spridning inom ett landstingsområde. Här har dock marknadsekonomi rejält slagit igenom med en omfattande tidningsdöd som följd under många decennier. Nu finns det färre tidningar att välja bland än tidigare.

Med hjälp av det senare konstruerade presstödet startas dock en och annan tidning – som kanske inte direkt kan betecknas som ortstidning, men som väl täcker in en viktig intressegrupp inom t. ex. ett landstingsområde eller en kommun.

Jag upprepar ett avsnitt i motionen som jag tycker är väsentligt: "Man kan

inte välja tidningar med 'spridning inom olika grupper' eller 'bringa tillkännagivandet till de flestas kännedom' genom att utesluta ett eller flera partiers eller andra intressegruppers tidningar med spridning på orten, med hänvisning till att lagtexten nämner 'ortstidning'.

Om man vill nå den spridning av tillkännagivandet som åsyftas i kommunallagen --- måste texten" -- enligt vår uppfattning -- "ändras."

Eller är det så att man också fortsättningsvis skall tvingas till överklagan- den och avgöranden i högre instanser för att få veta vilken tidning som är ortstidning i lagstiftarnas mening? Det kan inte vara rimligt.

Då är det bättre att ta bort begreppet ortstidning. Då har man full frihet att välja organ för kungörelse om sammanträde. Inget överilat eller speciellt kostnadskrävande kommer att hända. Inga extrema små blad kommer att bli aktuella, eftersom det ändå krävs en tredjedel av fullmäktiges röster för att det skall kunna bli fråga om införande av tillkännagivande i annan tidning än vad som vanligtvis menas med ortstidning. Som jag ser det är det ganska ofarligt att gå med på den av oss föreslagna ändringen. Man skulle ändå göra det möjligt att uppfylla lagens föreskrift om att tillkännagivandet skall bringas till de flestas kännedom och om att man skall nå ut till olika grupper. Därför yrkar jag bifall till motionen 1057.

Sedan går jag över till motionen 1058, som berör den kommunala kompetensen. Jag skall börja med att citera en tidningsartikel i Enköpings-Posten den 29 september i år. Av en händelse kom jag att se artikeln på tåget hit till Stockholm. Jag är säker på att artikeln visar på sådant som förekommer överallt i vårt land. Så här lyder ett avsnitt av artikeln:

"Stödet till industrin liknar Ebberöds bank" är rubriken. Det handlar om en debatt i kommunstyrelsen. Sedan fortsätter tidningen: "Visst ska vi slå vakt om sysselsättningen och ge näringslivet stöd. Men den verksamheten får inte ta sig vilka former som helst. Handläggningen av ärendet med iordningställandet av lokalerna i Industrihuset i Fjärdhundra för de nya hyresgästerna har likheter med Ebberöds bank ---. Näringslivet har oblyga krav när de uppvaktar kommunerna och det kan vara svårt att stå emot. Men i detta fall finns inga proportioner mellan nedlagda kostnader och den hyra som avtalats ---." Detta ansåg en socialdemokrat i fullmäktige.

Från centerhåll framhölls bl. a. följande: "När vi förhandlade med Stockholmsföretaget var det under tidspress. Därför blev kostnadsberäkningarna för omändringsarbetena osäkra." Man tyckte att man hade handlat rätt då man givit företaget möjlighet att snabbt komma till kommunen.

Sådant här får man alltså hålla på med, dvs. stödja företag på olika sätt genom rena förlustaffärer. I den motion som nu behandlas har vi tagit upp liknande förhållanden. Man får alltså satsa kommunala pengar i verksamheter där alla inblandade redan från början vet hur det slutar, alltså med stora förluster för kommunen. Säkert går man ofta in i sådan här verksamhet utan att egentligen tro på den. Det rör sig om ett slags uppehållande verksamhet. Vill man däremot direkt satsa kommunala pengar på verksamhet som annars är förbehållen det s. k. näringslivet är det stopp. Man får tydligen bara satsa på direkt förlustbringande saker. Det går inte att satsa på projekt som ger

stabil verksamhet utanför den s. k. kommunala kompetensen. Att köpa en fallfärdig korvfabrik för att, som det heter, trygga jobben i kommunen är tillåtet, även om man vet, att när man reser sig från kontraktsskrivandet, står både yrkesinspektion och hälsovårdsnämnd på trappan med sina berättigade krav när det gäller de anställda och verksamhetens gång. Att tillsammans med de anställda starta en korvfabrik med hjälp av kommunala pengar går däremot inte. Man får alltså bara ägna sig åt förlustbringande verksamhet. Något mera framtidsinriktat och mer produktivt får man inte göra.

Vad skulle hända om nu riksdagen biföll vårt motionskrav på ett uttalande att innebörden i 4 § kommunallagen bör avse rätten att driva ordinär verksamhet? Det skulle rimligtvis inte innebära att en massa kommunala pengar satsades vilt på olika projekt, eftersom landets politiker nog är restriktiva i det avseendet. Men det skulle utan tvivel innebära möjligheter till mer framtidsinriktade satsningar på vissa andra mer produktiva och långsiktiga projekt än vad som i dag är tillåtet. Jag yrkar därför bifall till vår motion 1058.

Anf. 5 SVEN-ERIK NORDIN (c):

Herr talman! Jag tror att Hans Petersson i Hallstahammar och jag kan vara överens åtminstone på en punkt, nämligen om att det är viktigt att kungörandet av kommunalfullmäktiges sammanträden sker på ett sådant sätt att så många som möjligt av kommunmedborgarna får kännedom om sammanträdet. Naturligtvis gäller motsvarande på landstingsområdet.

Jag vill emellertid påpeka följande. Kommunallagen tar också hänsyn till det här önskemålet. Lagen slår vakt om minoritetens synpunkter och rätt, vilket tar sig uttryck i bestämmelsen om att en tredjedel av fullmäktiges ledamöter kan driva igenom beslut om annonsering även i andra tidningar än den som majoriteten har föreslagit. Samtidigt skall man observera vad som står i lagparagrafen. Det heter att man bör välja tidningar med vilkas hjälp tillkännagivandet bringas till de flestas kännedom. Den här lagparagrafen har varit i kraft ganska länge, och låt mig slå fast att den har fungerat väl. Den prövades nämligen när vi antog en ny kommunallag 1977, då vi prövade det mesta som gäller kommunernas befogenheter. Några ändringar gjordes inte, trots att förtecknet i den nya kommunallagen är att man så mycket som möjligt skall vidga kommunernas rättigheter.

Två frågor uppstår emellertid här: Vad är ortstidningar? Och vad är "de flestas kännedom"?

Det rör sig här inte enbart om de stora drakarna, som Hans Petersson uttryckte sig. Det är inte bara de som hör hemma bland ortstidningarna. Tolkningen är att tidningen i fråga skall ha en spridning inom orten, och jag utgår från att denna spridning måste vara mätbar. Och det är mycket lätt att konstatera hur stor den är. Det kan man göra genom att läsa Tidningsstatistikens undersökningar, som görs varje år. Det kan man göra genom att ta del av rekommendationerna om kungörelseannonsering från nämnden för samhällsinformation. Där finns län för län och kommun för kommun förtecknat vilka tidningar som har en mätbar spridning – ända ner till 1 %.

Onsdagen den
22 oktober 1980

*Vissa kommunala
frågor*

Och, herr talman, meningen är väl ändå inte att vi skall bedriva en kostnadskrävande annonsering i tidningar som har ett täckningstal under 1%! Det skulle medföra stora kostnader om man, som vpk yrkar, skulle driva detta in absurdum.

Jag menar att de nuvarande bestämmelserna är bra, och jag skulle faktiskt gärna ha sett att vpk hade kunnat exemplifiera med något fall, någon kommun, där den här bestämmelsens huvudtanke inte är uppfylld.

När det sedan gäller den andra motionen som Hans Petersson tog upp, 1058, får jag bara helt enkelt hänvisa till att det pågår en utvärdering av de ganska snåriga bestämmelser som finns om vad en kommun får göra och inte göra. Jag ser dock inte framför mig en utveckling i den riktningen att kommunerna skall börja driva företag i någon vidare skala. Kommunalmän och kommunalkvinnor är vanligtvis ganska dåliga företagare. Även de som är företagare till yrket gör sina grova missar – det berättade Hans Petersson nyss. Jag tror inte att kommunalmännen – och det finns ju många f. d. kommunalmän i denna kammare – känner sig särskilt kompetenta att göra detta speciellt mycket bättre än det görs i dag.

Men, som sagt, en utvärdering av var gränserna går för vad en kommun får göra är på gång, och jag tror, herr talman, att det räcker.

Jag ber alltså att få yrka bifall till utskottets hemställan på samtliga punkter.

Anf. 6 HANS PETERSSON i Hallstahammar (vpk):

Herr talman! Jag vet inte vad herr Nordin menar med att fungera väl, om han ser till den strikt kommunalekonomiska frågan, dvs. hur många annonser han anser att man har råd att införa osv. Lagtexten säger att man skall välja spridning inom olika grupper och se till att informationen kommer till de flestas kännedom. Ser man på den texten får man börja fundera över vad "de flestas" är. Det kanske är 70 eller 80 eller 90 %. Jag vet inte vad herr Nordin menar.

Men man sprider definitivt inte information till olika grupper genom att välja en stor läns tidning och en annan tidning, något som kommunerna ofta gör. Det finns andra grupper. Jag tänker inte bara på vårt parti. Det kan finnas andra grupper som har stort intresse för kommunal politik, som driver olika opinioner och som också borde få information om vad som skall avgöras vid fullmäktigesammanträdena. Det där var väl en liten förenkling av herr Nordin.

När det gäller den andra frågan, som tas upp i motionen 1979/80:1058, är det uppenbart att en sådan utvärdering inte lär kunna ge så värst mycket, eftersom man i betänkandet säger att bestämmelserna är så snåriga att inte ens experter kan klara ut dem. Det är klart att man kan försöka göra en kartläggning ändå. Före ett beslut kanske man bör ha någon typ av utvärdering, men jag tycker att praktiken också är en utvärdering som man inte kan blunda för. Mot bakgrund av våra erfarenheter av kommunal hantering i sådana här frågor om stöd till industrier m. m. säger oss vårt sunda förnuft att det man håller på med i dag, vilket bekräftas i den här

enskilda tidningsartikeln – som säkert kan hundrafaldigas i de olika kommunerna – visar att det är Ebberöds Bank vi driver. Vi får alltså inte satsa på mera produktiva saker, på långsiktigt mer vettiga investeringar, därför att sådant skall det privata näringslivet syssla med. Allt som kan gå med litet vinst är näringslivets sak, men allt som går med förlust är kommunernas sak.

Nr 12

Onsdagen den
22 oktober 1980

*Vissa kommunala
frågor*

Anf. 7 SVEN-ERIK NORDIN (c):

Herr talman! Jag ber Hans Petersson fundera litet grand över innebörden i 2 kap. 10 § kommunallagen. Den ger minoriteten en mycket stor rätt. En tredjedel av kommunfullmäktiges ledamöter kan alltså driva fram en annonsering. Men just genom att lagen ger minoriteten denna rätt måste man också se till att detta inte går till överdrift. En minoritet skall ju inte kunna köra över en majoritet när det gäller så pass väsentliga frågor som hur mycket pengar man skall lägga ut och hur långt man egentligen skall driva detta krav. Det måste ändå finnas vissa gränser. När man har kommit så långt att alla tidningar som har mer än 1 % hushållstäckning har en annons om kommunala sammanträden, måste man väl ändå säga att lagens anda och inte bara dess bokstav har följts.

Efter vad jag nu anfört tror jag att Hans Petersson, om han funderar litet närmare över detta, inser att nu gällande regler fungerar bra. Han har heller inte lyckats mobilisera något exempel som visar att lagparagrafen är felaktig och att alltså en ändring skulle vara motiverad.

Anf. 8 HANS PETERSSON i Hallstahammar (vpk):

Herr talman! Jag har inte Tidningsstatistik med mig, så att jag kan göra jämförelser mellan olika veckoblad och andra tidningar, som faktiskt förekommer av och till när det gäller kommunal annonsering. Men jag menar att minoritetsskyddet för en tredjedel av rösterna är fullt tillräckligt. Det är därför man kan ta bort begreppet "ortstidning", när det uppstår en situation där det finns en annan tidning som kan vara av intresse. Vi kan ju inte bara se till den exakta situationen här och just nu.

Jag kan inte bemöta Hans Peterssons påstående om 1 % hushållstäckning, för jag har inte de uppgifterna med mig här i kammaren. Men det kan ju uppkomma situationer – det startas ju en och annan tidning i olika län – där det kan bli fråga om annonsering, och då är det ganska dumt att ha den här ortstidningsregeln. Det vore bättre att endast ha minoritetsskyddet, dvs. att det räcker med en tredjedel av fullmäktiges röster för att annonsering skall införas i en tidning. Så mycket förtroende skall vi väl ha för fullmäktigeför-samlingarna att de kan få avgöra en sådan fråga. Annars blir resultatet att de får gå till högre instans för att få fastställt om en tidning är ortstidning eller inte – så som har skett några gånger enligt vad man kan se av betänkan-det.

Nr 12

Onsdagen den
22 oktober 1980

Vissa kommunala frågor

Anf. 9 SVEN-ERIK NORDIN (c):

Herr talman! Risken finns att Hans Petersson blir bönhörd över hövan. Det kan tänkas att den här rätten för en tredjedel av fullmäktigeledamöterna driver fram att den kommunala kungörelseannonseringen avskaffas. Det kan tänkas att detta sker i det läge då man äntligen fått ordning på bestämmelserna om den statliga kungörelseannonseringen. Det har diskuterats av och till under hela 1970-talet, och nu är det väl inte längre bort än att det kan siktas en bestämmelse som reglerar vilket täckningstal som krävs för att staten skall publicera sina annonser i tidningsalstren i fråga. Det kan mycket väl, Hans Petersson, tänkas att kommunerna, när den här statliga bestämmelsen varit i kraft några år, säger sig: Det här är en utmärkt bestämmelse, den använder vi också för den kommunala annonseringen. Men där talar man inte om det procenttal som jag nämnde, nämligen 1 %, utan där talar man om 5 % i hushållstäckning, och det kravet skulle nog diskriminera en hel del av de tidningar som i dag har den kommunala annonseringen.

Anf. 10 HANS PETERSSON i Hallstahammar (vpk):

Herr talman! Det skulle göra situationen ännu värre när det gäller att nå ut till olika grupper. Om man skulle dra en sådan gräns ännu högre upp, kanske det skulle gå som det gjorde i Örebro län, där socialdemokrater och kommunister kom överens om en viss annonsering. Men de borgerliga partierna rusade till länsstyrelsen och fick beslutet upphävt därför att de inte tyckte att det var lämpligt. – Det är också ett sätt att förankra demokratin och föra ut informationen.

Anf. 11 SVEN-ERIK NORDIN (c):

Herr talman! Kunde vi inte, Hans Petersson, avrunda den här debatten med att förena oss i en önskan om att slå vakt om nuvarande bestämmelser?

Mom. 1–4

Vad utskottet hemställt bifölls.

Mom. 5

Utskottets hemställan bifölls med 321 röster mot 19 för motion 1979/80:1057 av Lars Werner m. fl.

Mom. 6

Utskottets hemställan bifölls med 321 röster mot 19 för motion 1979/80:1058 av Lars Werner m. fl.

6 § Föredrogs

Skatteutskottets betänkanden

1980/81:1 om riktade nyemissioner av aktier till anställda

1980/81:2 om vissa uppbördsfrågor. m. m.

Nr 12

Onsdagen den
22 oktober 1980

*Vissa frågor rörande
taxeringsförfarandet*

Vad utskottet hemställt bifölls.

7 § Vissa frågor rörande taxeringsförfarandet

Föredrogs skatteutskottets betänkande 1980/81:3 om vissa frågor rörande taxeringsförfarandet.

Anf. 12 OLLE WESTBERG i Hofors (s):

Herr talman! Till skatteutskottets betänkande nr 3 har utskottets socialdemokratiska ledamöter fogat en reservation, där vi yrkar bifall till förslaget i motion 1979/80:1104 om inriktningen av och målet för taxeringsrevisionen.

Som vi framhåller i vår motion var avsikten med den nya taxeringsorganisationen, det s. k. RS-projektet, att effektivisera taxeringsnämndernas verksamhet. Om så blivit fallet är det ännu för tidigt att yttra sig om, eftersom omorganisationen är i sitt inledningsskede och endast kunnat prövas vid taxeringsarbetet 1979 och innevarande taxeringsår. Från reservanternas sida vill vi rikta uppmärksamheten på den framtida utvecklingen inom taxeringsorganisationen. Vi menar att kontrollarbetet i den nya organisationen ej får bli sådant att mer ingående revisionskontroller kommer i andra hand. Av nu tillgängliga siffror kan man konstatera att en svensk företagare inte behöver räkna med en verklig revisionskontroll mer än ungefär vart sextionde år eller mindre än en gång under sitt yrkesverksamma liv.

Skattefusket måste enligt vår mening i första hand bekämpas med ökade kontrollinsatser från samhällets sida. Kontrollen av bokföringspliktiga måste därvid prioriteras, och revisioner i verklig mening – dvs. mer fullständiga genomgångar av bokföring, korrespondens och liknande handlingar – måste helt enkelt bli avsevärt flera.

All erfarenhet talar nämligen för att den s. k. upptäcktsrisken är en mycket viktig faktor när det gäller att avhålla människor från att begå skattebrott.

Internationellt sett är antalet revisioner i vårt land uppseendeväckande lågt. Det är mot denna bakgrund som vårt förslag om inriktningen av och målet för taxeringsrevisionen skall ses.

Vår slutsats blir att beskattningsmyndigheternas verksamhet bör inriktas på ett ökat antal revisioner och då främst egentliga taxeringsrevisioner.

En utgångspunkt bör vara att företagare och andra grupper med bokföringspliktig verksamhet i framtiden har att räkna med sådan kontroll åtminstone vart tionde år. Det är ett ganska blygsamt krav om man jämför

*Vissa frågor rörande
taxeringsförfarandet*

med förhållandena i andra högindustrialiserade länder, där en betydligt högre revisionsfrekvens är ett faktum.

Med detta yrkar jag bifall till den socialdemokratiska reservationen.

Anf. 13 ESSE PETERSSON (fp):

Herr talman! Jag har i motionen 1106 yrkat att sista inlämningsdagen för självdeklarationer ändras från den 15 februari till den 1 mars och för rörelseidkare från den 31 mars till den 15 april. Motiveringen är följande.

Många av de kontrolluppgifter som kompletterar det bokföringsmässiga grundunderlaget för deklarationens upprättande kommer ofta deklaranten till handa först vid månadsskiftet januari-februari. Deklarationsblanketter och anvisningar har under flera år inte varit klara för utdelning förrän i senare delen av januari, och i år kom det att dröja till omkring den 1 februari. Detta ger en betydande osäkerhet för den enskilde deklaranten ända fram till de sista dagarna före avlämnandet, då allt skall vara klart.

De flesta löntagare och pensionärer har på så sätt oftast mindre än 14 dagar på sig för att få deklarationen upprättad och avlämnad. Många känner betydande osäkerhet, även om det rör sig om relativt enkla deklarationer. Därför anlitas ofta någon sakkunnig medhjälpare för deklarationens upprättande. Då medför denna snäva tidsram betydande svårigheter, eftersom tillgången på den personliga deklarations servicen är ganska begränsad.

Rörelseidkare som redan nu får vänta med deklarationsavlämnandet till den 31 mars har svårigheter att klara detta datum. Denna grupp får i betydande utsträckning dispens att avlämna deklarationen senare. Därför vore det mera rationellt att inlämningsdatum redan från början senarelades.

Fr. o. m. taxeringsåret 1979 har taxeringsnämndernas arbetstid förlängts från den 1 juli till den 1 november, då samtliga deklarationer skall vara färdigbehandlade och avlämnade för registrering. Detta innebär att det numera också är praktiskt möjligt att i viss utsträckning senarelägga deklarationernas inlämningsdatum utan att taxeringsarbetet därför nämnvärt försvåras. Taxeringsnämnderna har alltså fått ytterligare fyra månader på sig för granskningen, och då vore det rimligt att deklaranten fick två veckor till på sig.

Men det tycker inte utskottet. I en ganska kortfattad motivering säger man:

”Utskottet har vid sin prövning av motsvarande fråga tidigare år konstaterat att syftet med det framställda yrkandet kan tillgodoses genom att anstånd medges i det enskilda fallet, om kravet på en förlängd deklarationstid stöder sig på beaktansvärda skäl. Utskottet är inte heller nu berett att tillstyrka en allmän förlängning av deklarationstiden och avstyrker således motion 1979/80:1106.”

Vad är det då utskottet säger med detta? Jo, att så fort man har skäl därtill skall man begära anstånd. Vi vet att många gör det, framför allt rörelseidkare, vilkas ansökningar också behandlas ganska generöst.

Men samtidigt är det ju så för den vanlige deklaranter som föresätter sig att deklarationen skall bli klar till den 15 februari, att en del uppgifter och blanketter som är nödvändiga kommer alltför sent. Varje år får vi här i riksdagen frågor som gäller om man kan förlänga fristen, om man kan förändra rutiner och blanketter, vad som händer om en person kommer någon dag för sent med sin deklaration, osv. Under sådana förhållanden vore det rimligt att man kunde förlänga den tid inom vilken vanliga deklarationer skall inlämnas, att man inte hade den nuvarande snäva tidsmarginalen på ca två veckor utan i stället den föreslagna på ungefär en månad, eftersom den sista januari oftast är slutdatum för olika uppgifter som behövs till deklarationens underlag.

Man frågar sig onckligen: Det kan väl ändå inte vara så, när det gäller ställningstagandet från skatteutskottets sida, att det endast rör sig om allmän ovilja? Jag vill verkligen inte tro det. Men då krävs en saklig motivering från skatteutskottet, och en sådan saknas tyvärr i det föreliggande betänkandet. Därför, herr talman, vill jag ställa följande fråga till skatteutskottets representant: Vad är det som sakligt sett omöjliggör denna generella förlängning av tiden för deklarations avlämnande med två veckor?

Anf. 14 KNUT WACHTMEISTER (m):

Herr talman! Först några ord till Esse Petersson. Han ställde en direkt fråga till mig i egenskap av representant för skatteutskottet. Förvisso beror det inte på någon allmän ovilja att utskottet har avstyrkt motionen, utan jag tycker att vi har fullt logiska skäl. Som Esse Petersson själv angav har vi förlängt taxeringsperioden från den 30 juni till den 30 november. Skulle man nu nagga taxeringsperioden i kanten genom att ta bort 14 dagar i ena änden, så skulle det bli en mindre effektiv taxering. Vi är alla ense om att taxeringen bör vara så noggrann som möjligt.

Man kan få uppskov med deklarationens avlämnande, och den perioden har t. o. m. förlängts för rörelseidkare ända fram till den 15 juni. Med tanke därpå finns det ingen anledning att generellt förlänga perioden. Nu kommer taxeringsnämnderna att kunna börja sitt arbete med deklarationerna från de deklareranter som inte har begärt uppskov. Där vinner man 14 dagar, vilket jag tycker är ett fullt logiskt skäl. Det är alltså inte på något vis fråga om ovilja från skatteutskottets sida.

Jag kan tillägga att under riksmötet 1977/78 behandlades en liknande motion med samma resultat.

Så några ord till Olle Westberg i Hofors. Vi är naturligtvis alla överens om att skattefusk i alla former bör beivras med kraft. I den socialdemokratiska partimotionen från i vintras, nr 1104, talas det också allmänt om att behovet av kontrollåtgärder gäller alla olika skattevärdar. Därefter koncentrerar sig emellertid motionärerna på skattefusket inom näringslivet. Motionen liksom reservationen utmynnar, som Olle Westberg nyss redogjort för, i kravet att antalet taxeringsrevisioner på inkomstbeskattningens område skall öka från 10 000 till 40 000 årligen – alltså en fyrdubbling. Detta krav, herr talman, är självfallet behjärtansvärt, och åtgärden skulle kanske t. o. m. bli självfinan-

*Vissa frågor rörande
taxeringsförfarandet*

sierande. Man kan gärna instämma i motionens syfte.

Fr. o. m. 1979 års taxering har vi som bekant en helt ny taxeringsorganisation med avsevärt ökade personalresurser – mer än 1 100 nya tjänster. Man har också på ett mera ändamålsenligt sätt dragit nytta av ADB-systemet. Beträffande rörelseidkare är målsättningen just 40 000 s. k. taxeringsrevisioner årligen.

Att skatteutskottets majoritet yrkat avslag på motionskravet, trots det vällovliga syftet, beror på att det inom riksskatteverket pågår en utvärdering av vad man hittills kunnat utröna av den nya skatteadministrationen. En redogörelse härför väntas inom kort. Mot den bakgrunden finns det knappast skäl att bifalla motionen – dess syfte är praktiskt taget tillgodosett.

Därför yrkar jag bifall till skatteutskottets hemställan i dess betänkande nr 3.

Anf. 15 OLLE WESTBERG i Hofors (s):

Herr talman! Vad vi vänder oss mot är den tendens som man kan notera i och med införandet av den nya organisationen i taxeringsarbetet. De siffror som finns tillgängliga visar att det under tiden 1974–1978 genomsnittligt förekom ca 7 000 s. k. offensiva revisioner årligen, dvs. sådana revisioner där bokföringsmaterialet m. m. grundligt går igenom. 1978 förekom emellertid endast 4 000 sådana offensiva revisioner. För 1979 redovisas i dag i Svenska Dagbladet att antalet offensiva revisioner var nere i 3 800. Det är denna nedåtgående tendens vi vänder oss mot. Vi vill ge uttryck för en viljeinriktning och tala om för såväl riksskatteverket som regeringen att den här utvecklingen inte får fortsätta – den måste snabbt vändas.

I Svenska Dagbladet redovisas siffror från olika län, och jag kan återge en del av dem. I Kalmar län t. ex. har man granskat jordbrukets handel med kreatur, bär och rotfrukter. Det gav mycket av skattepengar, 12 milj. kr. i inkomstskatt och 1,6 milj. kr. i mervärdesskatt. Revisionsdirektör Birger Engstrand anser att om han hade haft fler tjänstemän till sin hjälp skulle summan ha stigit ordentligt.

Det är det vi menar: Att satsa på de offensiva revisionerna ger mycket pengar. Vi vill inte kritisera den nuvarande organisationen, men den får inte resultera i att man tar resurser från de mer ingående taxeringsrevisionerna och ägnar dem åt annat arbete i den nya organisationen. Om man gör det har man kommit fel, och då har inte den nya organisationen blivit sådan som vi menar att vi vill ha den.

Anf. 16 ESSE PETERSSON (fp):

Herr talman! Jag noterar med tillfredsställelse att Knut Wachtmeister säger att det inte är någon allmän ovilja som gör att skatteutskottet saknar motivering i betänkandet. Men när Knut Wachtmeister säger att det är logiska skäl som ligger bakom, kan jag bara konstatera att de logiska skälen inte återfinns i betänkandet. Nu har de i stället framförts i herr Wachtmeisters anförande och angetts vara två: dels att rörelseidkare kan få dispens fram till den 15 juni, dels att en förlängning av deklARATIONSTIDEN med 14

dagar för vanliga deklaranter menligt skulle inverka på den effektiva granskningen.

Jag tycker att det här är att ta i litet för hårt. Man har ju förlängt granskningstiden för taxeringsnämnderna med 16 veckor. Då är det självklart, tycker jag, att den som skall upprätta deklarationen, den vanlige löntagaren eller den vanlige pensionären, utöver nuvarande två veckor skall få ytterligare två veckor på sig, dvs. totalt en månad. Det är den tid som här behövs för att den enskilde skall kunna göra ett väl planerat arbete och få den hjälp som han eller hon kan önska och behöva vid deklarationens upprättande. Det finns därför anledning för skatteutskottet att framdeles tänka om och komma fram till att den förlängning av tiden för taxeringsarbetet som genomförts visserligen var motiverad men att det också behövs längre tid för den enskilde deklaranter att upprätta sin deklaration enligt de anvisningar som han eller hon har att följa.

Det finns också skäl att tillse att erforderliga handlingar och blanketter är deklaranterna till handa i tid, så att det inte varje år skall förekomma diskussioner om att myndigheterna är en eller annan vecka för sent ute och att det är deklaranterna som får sitta emellan. Det borde vara byråkraterna som fick sitta emellan. Det borde också Knut Wachtmeister kunna erkänna.

Anf. 17 KNUT WACHTMEISTER (m):

Herr talman! För att den som till äventyrs lyssnar till den här debatten, som läser referaten eller riksdagens protokoll inte skall få den felaktiga uppfattningen att problemen med skatteundragande enbart gäller näringsidkarna vill jag konstatera att de kanske största problemen är de s. k. svartjobben. De har fått en mycket oroande omfattning.

Senast i dagens tidningar kan vi läsa att det är belopp på inte mindre än 30 miljarder kronor årligen som undandras. Tidigare har vi i dagspressen kunnat läsa att bortåt en miljon svenskar årligen gör någon form av svartjobb. Problemen är alltså utomordentligt stora på alla områden.

Till Olle Westberg vill jag säga att skall man nå upp till 40 000 revisioner årligen, vilket såväl utredningen som Olle Westberg och jag anser önskvärt, så fordras det en omfattande utbildning. Att göra revisioner är ett kvalificerat jobb, och det går inte att i hast utbilda så många personer som det skulle kräva. Därför får man skynda långsamt.

Avslutningsvis vill jag påpeka att det redan har vidtagits så många åtgärder att man kan säga: Vad göras skall är allaredan gjort.

Anf. 18 OLLE WESTBERG i Hofors (s):

Herr talman! Vi är medvetna om att man inte omedelbart kan genomföra vårt förslag. Det har vi inte heller yrkat. Däremot har vi sagt att det här bör vara målet för taxeringskontrollen i framtiden. Men skatteutskottet vill inte ens ställa upp på att ange detta som en viljeinriktning för framtiden utan avstyrker motionen!

Nr 12

Onsdagen den
22 oktober 1980

Vissa frågor rörande taxeringsförfarandet

Mom. 1

Utskottets hemställan bifölls med 172 röster mot 170 för reservationen av Erik Wärnberg m. fl.

Mom. 2-4

Vad utskottet hemställt bifölls.

8 § Utvärdering av annons- och reklamskatten

Föredrogs skatteutskottets betänkande 1980/81:4 om utvärdering av annons- och reklamskatten.

Anf. 19 WILHELM GUSTAFSSON (fp):

Herr talman! Skatteutskottets betänkande 1980/81:4 över motionen 1077 från förra riksmötet, om utvärdering av reklamskatten, är ett enhälligt avstyrkande. Knut Wachtmeister, Ingegerd Troedsson, Ewy Möller och jag själv har dock fogat ett särskilt yttrande till betänkandet. Vi har gjort det därför att vi i princip delar de åsikter som förfäktas i motionen, nämligen att annonsskatten är en ologisk pålaga och att reklamskatten på trycksaker är krånglig att administrera, framför allt för de mindre företagen i tryckeribranschen.

När det gäller reklamskatten för trycksaker erkänns i utskottsbetänkandet det skatteadministrativa krångel som motionärerna redovisat, men man tröstar sig med att tryckerierna efter hand fått ökad erfarenhet om gällande bestämmelsers tillämpning.

Vi är inte lika övertygade om att allt blir bra allteftersom erfarenhet vinnns. På sikt menar vi att man inte kan undgå att göra en utvärdering av den lagstiftning som nu varit i kraft sedan 1972 och orsakat åtskillig irritation.

När det gäller annonsskatten menar vi att administrationen av den inte vållar några problem. Men att det föreligger en konflikt mellan å ena sidan samhällets stöd till pressen och å andra sidan skattebelastningen av annonserna är uppenbart.

Vi har i vårt yttrande tagit avstånd från uttalandet i betänkandet att annonsskatten skall lämna ett bidrag till presstödet och medverka, som det sägs, till något slags "rimlig omfördelning av annonsinkomsterna".

Det som gjort att vi nöjt oss med ett särskilt uttalande och inte avgett reservation är att vi helt delar övriga utskottsledamöters uppfattning, att den statsfinansiella situationen är sådan att man i nuläget inte bör inleda någon i frestelse att minska på statens inkomster ens av denna punktskatt. Därför kan jag trots det särskilda yttrandet med gott samvete yrka bifall till utskottets hemställan.

Anf. 20 VALTER KRISTENSON (s):

Herr talman! Det är alldeles givet att det står riksdagen fritt att besluta om att ompröva och utvärdera tidigare riksdagsbeslut, men som jag har förstått andemeningen i det särskilda yttrandet syftar det inte bara till att man skall utvärdera och om möjligt få fram förbättrade och förenklade materiella regler för annons- och reklamskatten. Jag har misstanken om att syftet är att få bort annons- och reklamskatten. Därmed skulle samhället gå miste om inkomster på 220 milj. kr. och väl det.

Vi har nyligen – på den borgerliga regeringens förslag – beslutat om ökade punktskatter, och förra veckan fick vi ett förslag om ett s. k. sparpaket som skall minska samhällets utgifter med något över 6 miljarder. Med tanke på detta har jag svårt att förstå varför utvärderingen i sig skall syfta till att minska samhällets inkomster.

Jag yrkar med detta, herr talman, bifall till utskottets förslag.

Utskottets hemställan bifölls.

9 § Åtgärder mot engångsförpackningar

Föredrogs skatteutskottets betänkande 1980/81:5 om vissa beskattningsfrågor rörande bryggeriindustrin.

Anf. 21 PER ISRAELSSON (vpk):

Herr talman! I det betänkande från skatteutskottet som vi nu behandlar besvaras motionen 1979/80:1088 om åtgärder mot engångsförpackningar. Motionärer är tre ledamöter från vpk, med mitt namn först. I motionen yrkar vi på så hög skatt eller miljöavgift på engångsförpackningar att ingen marknadsföring kommer till stånd, i det fall dessa förpackningar utan olägenhet för konsumenterna kan ersättas med pantbelagda returförpackningar.

I motionen tas alla engångsförpackningar upp, men i utskottsbetänkandet behandlas motionen i vad gäller dryckesförpackningar. Som stöd för motionskravet åberopas resurs- och miljöskäl. Vi har ansett i motionen – och anser fortfarande – att förpackningsindustrin måste underkastas en planering från samhällets sida som utifrån vad som är fördelaktigast från resurs-, miljö-, konsument- och samhällsekonomisk synpunkt gör en sammanvägning av hur förpackningen av konsumtionsvaror bör bedrivas.

Den planeringen måste få leda till att förpackningsindustrins vinstintresse får vika för samhällsintresset. Den måste få leda till att engångsförpackningar i möjligaste mån får vika för returförpackningar. Den måste få leda till att miljöskadliga material får vika för mera miljövänliga. Styrande måste självklart också möjligheterna till material- och energibesparingar vara i detta sammanhang.

Skatteutskottet yrkar avslag på motionskravet, varför det i vanliga fall vore motiverat att yrka bifall till motionen och begära votering. Nu skall jag inte

Nr 12

Onsdagen den
22 oktober 1980

*Åtgärder mot
engångsförpack-
ningar*

göra det, och jag har också valt att inte hålla någon mera utförlig plädering för motionen. Jag har bestämt mig för detta därför att motionens syfte väsentligen blivit tillgodosett, även om utskottet valt att låta motionen direkt avstyrkas.

Som framgår av utskottets redogörelse för hithörande frågors tidigare behandling, så har liknande frågeställningar behandlats i näringsutskottets betänkande nr 45 och jordbruksutskottets betänkande nr 40 från föregående riksmöte. I de två betänkningarna behandlades dels övergång till aluminiumburkar för drycker, dels avfallshantering. Vid riksdagens behandling av betänkningarna utmynnade besluten i skrivelser till regeringen med krav på åtgärder som går i den riktning som krävs i den nu aktuella motionen 1088. Regeringen har med anledning av dessa riksdagens beslut tillsatt en särskild utredare för att pröva återvinningsfrågorna. De väsentliga riktlinjerna i uppdraget från regeringen till utredaren anges i nu förevarande betänkande från skatteutskottet. Det sägs i direktiven att utredaren skyndsamt skall komma med förslag mot bakgrund av de förhållanden som råder i fråga om dryckesförpackningar.

Herr talman! Jag skulle ha kunnat hålla ett engagerat anförande om det angelägna i de frågor som ligger kring vårt motionsyrkande men nöjer mig för dagen med att konstatera att frågan fallit framåt. Och vi motionärer får säkert anledning att återkomma, om den pågående utredningen inte leder till att våra krav kommer att tillgodoses inom en snar framtid. Därför har jag inte just nu något yrkande.

Utskottets hemställan bifölls.

10 § Privat läkarvård och tandvård

Föredrogs socialförsäkringsutskottets betänkande 1980/81:1 om privat läkarvård och tandvård.

Anf. 22 SVEN ASPLING (s):

Herr talman! Socialförsäkringsutskottets socialdemokratiska ledamöter har funnit anledning att till det nu föreliggande betänkandet foga ett särskilt yttrande.

Vi har vid upprepade tillfällen understrukit hur utomordentligt angeläget det är att den offentliga vården prioriteras för att vi skall kunna garantera alla medborgare oavsett bostadsort tillgång till en god hälso- och sjukvård. 1977 genomdrev den borgerliga regeringen, trots våra protester, ett beslut att systemet med individuell taxebindning skulle utvidgas under åren 1978–1979. Vi ansåg det i högsta grad omotiverat att ha ett system med generösare taxebestämmelser som konkurrerar med den offentliga vården om läkarna. Vi fann förslaget om en 20-procentig höjning av taxenivån närmast utmanande mot bakgrund av de många vakanta läkartjänsterna i landstingens öppna sjukvård.

Landsting efter landsting motsatte sig också detta försök till en ökad privatisering av sjukvården. Det visade sig att denna privatiseringsaktion inte heller blev särskilt attraktiv för läkarna.

Sjukvårdshuvudmännens inställning till och reaktion på åtgärden kan bäst avläsas i att endast ett fåtal etableringar kom till stånd – en av dessa etableringar f. ö. frampressad i form av ett besvärstående. Den här borgerliga regeringen har emellertid inte låtit sig nöjas med de erfarenheter som det förra försöket gav.

Sjukvårdsministern har nu meddelat att en arbetsgrupp tillsatts inom socialdepartementet för att analysera frågor om nyrekrytering av privatpraktiserande läkare.

Vad arbetsgruppen hade för uppgift kunde man läsa om i den proposition riksdagen behandlade under riksmötet i våras och som handlade om kontinuitet inom hälso- och sjukvården. Det var propositionen 1979/80:116. Där sägs inte ett ord om att avsikten är att föreslå några förmånligare taxebestämmelser för att locka läkare över till den privata vårdsidan. Man blir emellertid minst sagt förvånad när man sedan tar del av ett pressmeddelande som sjukvårdsministern lät distribuera i början av denna månad och i vilket det refereras till 1977 års riksdagsbeslut om individuell taxebindning vid nyetableringar under åren 1978–1979 och om utfallet av beslutet. Denna oklarhet kvarstår i hög grad efter förra veckans allmänpolitiska debatt i kammaren. Jag fann det då motiverat att söka få klarlagt huruvida arbetsgruppens uppgift också var att ge sig in på frågan om förmånligare taxebestämmelser. Sjukvårdsministerns svar gav ingen klarhet på denna viktiga punkt.

Herr talman! Mot denna bakgrund har motivet för vårt särskilda yttrande sannerligen ytterligare stärkts. Vi har särskild anledning understryka att vi vidhåller vår grundinställning till dessa frågor och att vi utgår från att arbetsgruppen inte har till uppgift att föreslå förmånligare taxebestämmelser som ett medel för nyrekrytering av privatpraktiserande läkare.

Anf. 23 WIGGO KOMSTEDT (m):

Herr talman! Jag skall bara säga några ord om motionen 1163 som behandlas i socialförsäkringsutskottets betänkande nr 1.

Motionens syfte är att snabbare få en tandläkartjänst besatt när någon befattningshavare drabbas av akut sjukdom. Vi motionärer har krävt att dessa ärenden skall handläggas av de lokala försäkringskassorna i stället för som nu av riks-försäkringsverket. Det är ett litet bidrag till avbyråkratiseringen.

Nu är riks-försäkringsverket i sitt remissvar till utskottet negativt till detta, och av förklarliga skäl – alla vill slå vakt om sina domäner.

Men Försäkringskassaförbundet är positivt, och det är självklart att man måste ta hänsyn till den bedömning som de lokala försäkringskassorna har när man skall göra ställningstaganden vid tillståndsgivningen.

Utskottet är av samma uppfattning som Försäkringskassaförbundet, och det tycker vi motionärer är bra. Vi har också förståelse för att utskottet inte

gör ett klart ställningstagande när det, som i detta fall, sitter en utredning som väntas bli klar med sitt slutbetänkande nästa år.

Jag vill ställa en kort fråga till utskottets talesman: Varför föreslår inte utskottet riksdagen att översända motionen till utredningen för kännedom och för eventuella åtgärder?

Anf. 24 NILS CARLSHAMRE (m):

Herr talman! Frågan om avvägningen mellan offentlig och enskild sjukvård resp. tandvård är som vi alla vet kontroversiell. Det kan tyckas märkligt att socialförsäkringsutskottet har lyckats framlägga ett enhälligt betänkande. Enigheten grumlas bara av ett särskilt yttrande och av ett anförande här av en motionär.

Det är, som de flesta förstår vid läsningen, en enighet på väsentligen formella grunder och inte så mycket i sak. Det är helt enkelt inte rätta tidpunkten att ta upp och försöka lösa denna stora och som jag redan sagt starkt kontroversiella fråga. Det råkar bl. a. vara så att hälso- och sjukvårdsutredningen nyligen har remissbehandlats. Den proposition som förmodligen skall följa förbereds som bäst i regeringskansliet. 1978 års tandvårdsutredning har ungefär ett halvt år kvar på sitt arbete, varefter resultatet härav skall remissbehandlas och i vanlig ordning presenteras för riksdagen. Dessutom har, som utskottets ordförande nämnde, regeringen tillsatt en särskild arbetsgrupp för att se över de här frågorna. I det läget var vi överens om att det inte fanns anledning till något initiativ från vare sig utskottets eller riksdagens sida just nu. Det är om detta utskottet är enigt. Däremot har det naturligtvis inte plötsligt uppstått någon ny enighet i själva sakfrågan.

Det finns, herr talman, ett par nästan likalydande ord som ger vid handen vad frågan fortfarande gäller. I utskottets skrivning står det nämligen att utskottet vid skilda tillfällen har starkt understrukt angelägenheten av att den offentliga vårdsektorn tillförts tillräckliga läkar- och tandläkarresurser. Sedan följer en betraktelse över att utskottet också har klart för sig att den privata vårdsektorn är viktig och angelägen. Man talar om "tillräckliga" läkar- och tandläkarresurser.

I de socialdemokratiska ledamöternas särskilda yttrande står det: "Utskottets socialdemokratiska ledamöter har vid upprepade tillfällen understrukt hur utomordentligt angeläget det är att den offentliga vården tillförs tillgängliga" – tillräckliga eller tillgängliga, det är skillnaden – "läkarresurser." Det finns en djup skillnad mellan de två orden. "Tillräckliga" visar att utskottsmajoriteten och hittills också riksdagsmajoriteten har varit beredda att ta ansvaret för att den offentliga sektorn inom vården, som är dominerande och utomordentligt viktig, skall förses med de resurser den behöver så långt det är möjligt. Men socialdemokraterna säger att denna sektor skall ha "tillgängliga" resurser, dvs. alla eller i varje fall alla nytillkommande resurser. Där ligger skillnaden. Från utskottsmajoritetens sida däremot vill vi upprätthålla båda sektorerna – båda är alltså viktiga. Det är således alldeles uppenbart att tanken bakom socialdemokraternas

särskilda yttrande nu som tidigare är att den enskilda sektorn inom vården skall – i varje fall så sakteliga – försvinna av brist på nya resurser.

Alla förstår att så länge denna grundläggande skillnad i betraktelsesätt finns kvar är enigheten formell och tidsbetonad. Den beror alltså på att vi väntar på ytterligare beslutsunderlag som ligger så nära i framtiden att det inte funnits någon anledning att ta särskilda initiativ just nu åt någotdera hållet.

Det gäller naturligtvis också i särskilt hög grad, som framgick även av Wiggo Komstedts anförande, just avsnittet om den administrativa proceduren när det gäller att få ersättare för sjuka tandläkare. Även på den punkten har vi hänvisat till att det kommer ett nytt beslutsunderlag inom ett halvår, varför det inte funnits anledning att göra något särskilt nu. Ingen vet ännu vad 1978 års tandvårdsutredning till sist kommer att föreslå över hela sitt utredningsfält. Mycket talar i varje fall för att det, hur förslaget i sin helhet än kan komma att se ut, inte är särskilt sannolikt att etableringskontrollen kommer att bli kvar i sin nuvarande utformning. Så pass mycket tror jag nog att jag vågar säga.

Det är omöjligt att tänka sig att de förändringar i övrigt som är nödvändiga skulle möjliggöra ett bibehållande av just de nuvarande reglerna för etableringskontroll. Därför har vi funnit att det inte finns stor anledning att riva i det nu. Det begärde inte heller Wiggo Komstedt, men han ställde en direkt fråga till mig: Hur kommer det sig då att utskottet inte har valt att sända över motionen till utredningen för kännedom?

Svaret är mycket enkelt. Utredningen känner till förhållandet och behöver ingen ytterligare kännedom. Man skulle t. o. m. kunna hänvisa till en personalunion, för personligen tillhör jag såväl socialförsäkringsutskottet som 1978 års tandvårdsutredning och råkar därför veta, att frågan skall behandlas i utredningen. Därför blev det inte aktuellt att vidta ytterligare åtgärder. Enligt utredningens direktiv skall de här frågorna undersökas, och jag vågar försäkra Wiggo Komstedt att spørsmålet kommer att behandlas av utredningen. Det saknas inte kännedom om att problemet existerar.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets enhälliga hemställan.

Anf. 25 SVEN ASPLING (s):

Herr talman! Det är naturligtvis riktigt, som herr Carlshamre säger, att de här frågorna i hög grad är kontroversiella, och det är också riktigt att vi säkerligen senare kommer att få tillfälle att debattera dem i annat sammanhang. Vi har emellertid anledning att starkt understryka att det pågår en privatiseringsaktion, att regeringens mål uppenbart är att i olika avseenden vidga den privata sektorn här i landet.

Då kommer man in på väsentligheter. Senast i den allmänpolitiska debatten hade jag anledning att markera vad som nu pågår och vad vi har att frukta. Man skall komma ihåg vad det är fråga om. Vi har ställt den öppna sjukvården i centrum för aktivitet, utveckling och utbyggnad. Alltjämt står här i landet 350–400 läkarstolar tomma i nya vårdcentraler och i läkarstationer. Av den anledningen finner vi det orimligt att starta aktioner för att

stimulera läkare att helt enkelt gå över till den privata vårdsektorn.

Jag har, herr talman, tidigare redogjort för vår syn när det gäller principerna. Anledningen till att vi skrev det särskilda yttrandet var det märkliga pressmeddelande som sjukvårdsministern distribuerade i början av månaden. Jag fick inget klarläggande svar när jag frågade sjukvårdsministern, men jag skall inte nu närmare gå in på den saken, eftersom hon inte är närvarande i kammaren. Men man har anledning frukta att avsikten är att genom generösare taxebestämmelser stimulera läkare att gå över till den privata vårdsidan. Eftersom man misslyckades ganska kapitalt 1978/79 med den aktion man då gjorde, kan man fråga sig: Hur mycket högre taxersättning skall det bli nästa gång för att locka läkare över till den privata vårdsidan? Herr Carlshamre kan kanske redan i dag ge oss ett ungefärligt besked på den punkten.

Anf. 26 WIGGO KOMSTEDT (m):

Herr talman! Jag tackar Nils Carlshamre för den kompletterande uppgiften att utredningen redan har vetskap om de problem som togs upp i motionen 1163. Detta framgick nämligen inte av utskottsbetänkandet.

Anf. 27 NILS CARLSHAMRE (m):

Herr talman! Jag kan inte ge Sven Aspling något förhandstips om vad den av hälso- och sjukvårdsministern tillsatta arbetsgruppen kan komma att föreslå. Jag har inte den blekaste aning om det. Jag vet inte om det blir fråga om taxeförändringar över huvud taget eller om man kommer att använda andra metoder. Det är inte min vana att – när vi vet att vi har ett svar att vänta från den som har svar att ge – under väntetiden ställa frågor till andra, och jag känner mig inte heller skyldig att försöka ge svar på sådant som jag inte är berörd av. Jag vet ingenting om detta, herr Aspling.

Det framgår rätt klart av det här stillsamma meningsutbytet att skillnaden oss emellan egentligen är den att det som för Sven Aspling är en farhåga för mig är en förhoppning. Där är vi i stort sett, och så har det varit länge. Sakbehandlingen kommer att följa litet senare, och vi var i utskottet överens om att vi inte behöver vidarebehandla frågan i dag.

Anf. 28 SVEN ASPLING (s):

Herr talman! Herr Carlshamre nämnde HSU. Den utredningen är färdig. Den är nu under remissbehandling – eller kanske remissbehandlingen är avslutad. Utan att gå in på utredningens olika förslag kan man sammanfattningsvis säga att utredningen föreslog att landstingens ansvar skall utvidgas till att gälla också hälsovården och den förebyggande vården samt tandvården. Sjukvårdshuvudmännen skulle få ett mer totalt planeringsansvar för de här sektorerna. I planeringsansvaret ligger självfallet att man tar vara på och samordnar hälso- och sjukvårdsresurserna samt tandvårdsresurserna. Det här innebär, såvitt jag kan förstå, inte en utveckling mot en ökad privatisering.

Mot utredningens huvudtankar i de här viktiga delarna hade inte herr

Carlshamre någon avvikande mening. Han var nämligen ledamot av utredningen. Och nu litar jag på att han, med sina förbindelser till kanslihuset, följer den här frågan intensivt, mot bakgrund av sitt ställningstagande i utredningen.

Jag begärde, herr talman, emellertid ordet för att göra ytterligare ett tillägg. Jag refererade förut ett pressmeddelande från sjukvårdsministern i socialdepartementet. Jag fick i min hand häromdagen ännu ett sådant pressmeddelande, i vilket det står: Det kommer att bli nödvändigt att öka andelen privatpraktiserande läkare och tandläkare om vi skall kunna erbjuda människor en fortsatt god vård. Samhällets kostnader för den privata öppna vården är lägre än för motsvarande vård i offentlig regi, utan att patientens kostnad därför blir högre.

Herr talman! Vi får nog tillfälle att återkomma till dessa verkligt viktiga frågor. Men nog är det anmärkningsvärt att vi månad efter månad upplever aktioner för att vidga privatiseringen – i det här fallet försöker man uppenbarligen på olika sätt, sannolikt med förmånliga taxebestämmelser, locka läkare över till den privata vårdsidan – när det samtidigt finns omfattande vakanser ute i den offentliga sjukvården och, som jag förut sade, en rad läkarstolar står tomma i nyinrättade vårdcentraler och läkarstationer.

Anf. 29 NILS CARLSHAMRE (m):

Herr talman! Det kan låta som om jag vore ledamot i alla utredningar. Det är jag inte. Det är bara dessa två. Den ena, hälso- och sjukvårdsutredningen, är avslutad. Det är riktigt att jag inte har någon reservation i den utredningen. Men, herr Aspling, det beror bl. a. på att – till skillnad från vad som uppenbarligen varit allmänt trott i den allmänna debatten – hälso- och sjukvårdsutredningen över huvud taget inte behandlat frågan om fördelningen mellan enskild och offentlig vård. Det ligger inte något som helst förslag i det. Det tillhörde inte heller utredningens område att syssla med det. Det är möjligen därför som hälso- och sjukvårdsministern har funnit det nödvändigt att tillsätta en arbetsgrupp för att titta särskilt på den frågan. HSU har över huvud taget inte lagt fram något förslag i den.

Det i debatten ofta citerade ordet "totalansvar" förekommer i utredningens lagförslag endast i en parentes under en mellanrubrik – som en redaktionell finess, inte som ett förslag med något juridiskt innehåll.

Utskottets hemställan bifölles.

11 § Föredrogs

Socialförsäkringsutskottets betänkanden

1980/81:2 om återbetalning av äldre studielån

1980/81:4 om sjukpenning till beredskapsarbetare

Nr 12

Onsdagen den
22 oktober 1980

*Privat läkarvård
och tandvård*

Nr 12

Onsdagen den
22 oktober 1980

1980/81:5 om sjukpenning till gravida kvinnor

1980/81:6 om pension och bostadstillägg vid anstaltsvistelse

Vad utskottet hemställt bifölls.

12 § Anmäldes och bordlades

Motionerna

1980/81:16 av *Bernt Nilsson m. fl.*

med anledning av proposition 1980/81:6 om utbildning av piloter för den
civila luftfarten m. m.

1980/81:17 av *Gunnar Biörck* i Värmdö

med anledning av proposition 1980/81:18 med förslag till lag om ändring i
sekretesslagen (1980:100) m. m.

13 § Kammaren åtskildes kl. 11.36.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert